

Mgr Katarzyna Karkutt-Milek

Mgr Agnieszka Bójko

Dr Wojciech Giermaziak

Warszawa – GBL

WYBRANE WYSTAWY CZASOWE GŁÓWNEJ BIBLIOTEKI LEKARSKIEJ

Abstract

In the article selected exhibitions, organized and co-created by Stanisław Konopka Central Medical Library, are discussed in order to popularize important issues and historical and medicine-related characters. These exhibitions are presented not only in the Library, but also in other places of the country. Exhibitions discussed in this article are focused, among others, on: Leopold Skulski, Henryk Beck, Henryk Sienkiewicz and Stefan Rowecki "Grot".

Streszczenie

Artykuł omawia wybrane wystawy, jakie organizuje i współtworzy Główna Biblioteka Lekarska im. Stanisława Konopki, w celu popularyzowania istotnych zagadnień i postaci ze świata historii i medycyny. Wystawy te są prezentowane nie tylko w Bibliotece, ale także w kraju. Opisanie w niniejszym artykule ekspozycji poświęcono m.in.: Leopoldowi Skulskiemu, Henrykowi Beckowi, Henrykowi Sienkiewiczowi i Stefanowi Roweckiemu „Grotowi”.

Główna Biblioteka Lekarska im. Stanisława Konopki już od kilku lat aktywnie angażuje się w organizację i prezentację wystaw popularyzujących historię i medycynę. Ostatnie z nich m.in.: „Leopold Skulski. Farmaceuta i mąż stanu”, „Historie obrazkowe”, czyli ekspozycja poświęcona życiu i twórczości Henryka Becka, „Henryk Sienkiewicz i wpływ Jego twórczości na postawy patriotyczne młodzieży w czasie II wojny światowej”, „Stefan Rowecki »Grot«”, a także prezentowana w Dziale Starej Książki Medycznej GBL od marca 2017 roku wystawa „Ogrody Kobiecości”.

Przygotowywane przez GBL ekspozycje pokazywane są szerszej publiczności nie tylko w gmachu Biblioteki i jej oddziałach, ale w całej Polsce. Dotychczas udostępniane były m.in. w Senacie Rzeczypospolitej Polskiej, Muzeum II Wojny Światowej

proceedził się do Warszawy, by w 1907 roku osiąść w Łodzi, gdzie pracował w przedsiębiorstwach i aptekach. 10 lat później w efekcie swojego zaangażowania w sprawy społeczne mianowano go Drugim Burmistrzem Łodzi, a chwilę potem – Nadburmistrzem. Był inicjatorem wielu działań patriotycznych w mieście, jednocześnie poświęcając się działalności na rzecz aptekarstwa (m.in. poprzez pracę w Komitecie Organizacyjnym I Zjazdu Aptekarzy Królestwa Polskiego). Od 1919 do 1922 roku był posłem na Sejm, a od grudnia 1919 do czerwca 1920 roku premierem.

Po rezygnacji z tej funkcji, na prośbę kolejnego premiera – Wincentego Witosa objął tekę ministra spraw wewnętrznych i wszedł w skład Rady Obrony Państwa.

W czerwcu 1921 roku Leopold Skulski złożył dymisję ze stanowiska. W kolejnych latach działał zarówno w Sejmie jak i Senacie¹. Jego karierę polityczną zakończyła przegrana w wyborach do *Senatu w 1922 roku*. Mimo ostatecznego niepowodzenia rządów Skulskiego jego wysiłki zmierzały do budowy silnej, niezależnej Rzeczypospolitej, w której w drugiej połowie lat 30. powstawały zręby nowej gospodarki, w tym także farmacji. Starania te zniweczył jednak wybuch II wojny światowej.

Był bardzo aktywny również na niwie gospodarczej, jako prezes, członek zarządów i akcjonariusz wielu przedsiębiorstw. Po wybuchu II wojny światowej został aresztowany przez NKWD. Zginął najprawdopodobniej w 1940 roku.

Henryk Beck. „Kroniki obrazkowe”

Henryk Beck, polski lekarz ginekolog, akwarelista, urodził się 8 lutego 1896 roku we Lwowie. Jego rodzicami byli Regina z Mandelbaumów i Adolf Beck. Wybitny naukowiec, profesor fizjologii, współorganizator lwowskiego Wydziału Lekarskiego, a także dwukrotny rektor Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie. Henryk Beck, podobnie jak jego ojciec, związał swoje życie z medycyną. Ukończył Wydział Lekarski Uniwersytetu Lwowskiego, a od 1921 roku był asystentem w Klinice Położnictwa i Chorób Kobiety Uniwersytetu Warszawskiego. Do 1939 roku wykładał fizjologię ciąży, porodu i położu. W latach 1928-1929 prowadził miesięcznik „Ginekologia Polska”. Przez dwa lata prezesował Polskiemu Towarzystwu Ginekologicznemu. W 1931 roku został kierownikiem Oddziału Ginekologicznego w Instytucie Radowym im. Marii Skłodowskiej-Curie w Warszawie a w 1935 ordynatorem Oddziału Ginekologicznego Szpitala Dzieciątka Jezus. Henryk Beck publikował liczne prace naukowe i artykuły w prasie medycznej. Nauczał również położnictwa w Szkole Pielęgniarskiej PCK oraz Warszawskiej Szkole Pielęgniarstwa.

Henryk Beck spełniał się nie tylko zawodowo. Wszechstronnie utalentowany artystycznie uprawiał również sport (w młodości grał w piłkę nożną w Pogoni Lwów), uwielbiał jazdę samochodem (brał nawet udział w wyścigach) i podróżował. 27 grudnia

¹ Narodowe Archiwum Cyfrowe.

1937 roku dr Beck ożenił się z młodszą o 15 lat Jadwigą z Trepków, również lekarzem ginekologiem. Małżeństwo było wyjątkowo udane i szczęśliwe. Po napaści Związku Radzieckiego na Polskę 17 września 1939 roku Beckowie przedostali się do Lwowa. 9 grudnia Henryk Beck został aresztowany wraz z innymi polskimi oficerami. Od wywózki w głąb Rosji wyratowała go żona. W lipcu 1940 znalazł zatrudnienie w II Szpitalu Lwowskim z funkcją kierownika Oddziału Ginekologiczno-Położniczego. Względnie spokojny czas trwał jednak krótko. W 1941 po wkroczeniu Niemców na terytorium Związku Radzieckiego przestał pracować w szpitalu i ze względu na swoje żydowskie pochodzenie zaczął się ukrywać. W 1942 Beckowie przenieśli się do Warszawy, gdzie nadal się ukrywali. Dzięki żonie i siostrze Jadwidze, które były członkami Armii Krajowej, zaczął pracować w konspiracji. Wykorzystując zdolności plastyczne, ilustrował instrukcje minerskie dla żołnierzy Podziemia. Po wybuchu Powstania Warszawskiego 1 sierpnia 1944 Beck wreszcie przestał się ukrywać. Został kierownikiem szpitala powstańczego na rogu Chmielnej i Marszałkowskiej oraz dowódcą służby sanitarnej na odcinku Warszawa-Zachód. Po klęsce Powstania, 5 października 1944 Beckowie zeszli do piwnic w ruinach Warszawy. Zostali „robinsonami warszawskimi”. Ukrywali się 110 dni, wyszli 19 stycznia 1945. Po wyzwoleniu Warszawy Beck wraz z żoną powrócili do pracy. Beck otrzymał ordynaturę Oddziału Położniczo-Ginekologicznego Szpitala Miejskiego na Pradze w Warszawie.

W sierpniu 1945 Wydział Lekarski tworzącego się Uniwersytetu we Wrocławiu zaproponował Beckowi objęcie Katedry Ginekologii i Położnictwa. Beck, chcąc dalej pracować naukowo, wyraził zgodę. W lutym 1946 przeniósł się do Wrocławia, gdzie objął kierownictwo Kliniki Położnictwa i Chorób Kobiety. Niestety, stabilizacja, pasjonująca praca zawodowa i naukowa, szczęście rodzinne przy boku ukochanej żony nie były mu dane. Zmarł po kilku tygodniach 23 marca 1946 roku na zawał serca, przeżywszy 50 lat. Żona w kilka godzin później w ruinach Wrocławia odebrała sobie życie, zażywając truciznę. Beckowie spoczęli na cmentarzu św. Wawrzyńca we Wrocławiu.

Beck poza tym, że poświęcał się służbie chorym był także autorem akwarel, rysunków i kolaży. Dokumentował za ich pośrednictwem swoją pracę zawodową, lekarzy, narzędzia medyczne i pacjentki, ale także życie osobiste, podróże, koszmar okupacji i krótki okres po odzyskaniu przez Polskę wolności do swojej nagłej śmierci w 1946 roku. W akwrelach często posługiwał się metaforą, karykaturą i groteską. Poszczególne rysunki to zapis pojedynczych wydarzeń, złożonych w całość i tworzących dokumentację życia Becka.

8 lutego 2016 roku, w 120 rocznicę urodzin w Dziale Starej Książki Medycznej Głównej Biblioteki Lekarskiej miało swoją premierę pierwsze światowe wydanie albumu akwarel Henryka Becka pt. „Henryk Beck – świat widziany oczami lekarza”. Główna Biblioteka Lekarska, w której zbiorach znajdują się 1653 rysunki autora, we współpracy z Żydowskim Instytutem Historycznym zebrała akwarele w jeden,

wyjątkowej objętości album, dokumentujący dokonania artystyczne Becka na przestrzeni lat. W publikacji znalazło się niemal 1700 rysunków Artysty.

Niedługo po premierze albumu, w dzień przed 70. rocznicą śmierci Becka (22 marca 2016 roku) Jego Magnificencja Rektor Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu prof. dr hab. Marek Ziętek oraz Zastępca Dyrektora Głównej Biblioteki Lekarskiej Ewa Młynarczyk uroczyście otworzyli wystawę poświęconą Henrykowi Beckowi pt. „Kroniki obrazkowe”. Wystawa, przygotowana przez Główną Bibliotekę Lekarską to zbiór 56 obrazków, malowanych głównie akwarelą, ale także gwaszem, techniką mieszaną i kolaży, powstałych w okresie 1937-1946. Ekspozycja była prezentowana do 8 kwietnia 2016 roku w Centrum Naukowej Informacji Medycznej Uniwersytetu. Większość prac z kolekcji Henryka Becka nie była jeszcze wystawiana publicznie. Dotychczas tylko niektóre z nich wypożyczono na wystawy: w 1988 roku do Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Zielonej Górze, w 1994 do Wrocławia z okazji XVII Krajowego Zjazdu Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny i Farmacji, we wrześniu 2013 roku do lwowskiego Muzeum Etnografii i Rzemiosła Artystycznego, gdzie pokazano „Świat Adolfa Becka oczami Henryka Becka: fakty znane i nieznanne”.

Zwiedzający mogli zapoznać się ze swoistą kroniką życia Henryka Becka, a także przeczytać fragmenty jego życiorysu, dowiedzieć się szerzej o rodzinie profesora, jego pracy zawodowej i pasjach. Wystawie towarzyszyły plansze, na których zawarto

informacje dotyczące szczegółów z życia Henryka Becka, a także archiwalne zdjęcia i dokumenty.

Tytułowe „Kroniki obrazkowe” to zwrot, jakim w korespondencji do syna posłużył się Adolf Beck, ojciec Henryka, pisząc o akwarelach. Henryk Beck tworzył swoje prace na papierze, bibule, kolorowym kartonie, ale wykorzystywał także druki recepturowe i stronice książek. Szkice wykonywał ołówkiem, malował najczęściej akwarelami mało rozproszonymi wodą, dającymi intensywne barwy. Stosował również technikę mieszaną, używał czarnego i czerwonego tuszu oraz gwaszu. Czasami posługiwał się piórkiem i tuszem, przeważnie w połączeniu z akwarelą i gwaszem. Niekiedy także robił kolaże, wykorzystując wycinki z gazet, znaczki pocztowe, wycinanki.

W czerwcu 2016 roku do publikacji o Henryku Becku dołączyła kolejna: „Archiwalia rodzinne Henryka Becka w zbiorach Głównej Biblioteki Lekarskiej”. Kanwę do powstania tej publikacji stanowiły losy zarówno Henryka, jak i jego ojca, Adolfa Becka, drogi ich medycznych karier, a także prywatne zapiski. Wśród opublikowanych dokumentów znajdują się dyplomy, oficjalne pisma, legitymacje, bardzo osobiste listy ojca do syna oraz twórczość poetycka, dotycząca Henryka Becka. Cała kolekcja liczy ponad 220 stron starannie wyselekcjonowanych i pięknie wydanych dokumentów.

Obie publikacje mogą stanowić cenne źródło wiedzy dla wszystkich osób, szukających informacji na temat rodziny Henryka Becka – wybitnego lekarza i artysty. Są one zresztą jednymi z niewielu dostępnych szerszej publiczności opracowań dotyczących tej postaci.

„Henryk Sienkiewicz i wpływ Jego twórczości na postawy patriotyczne młodzieży w czasie II wojny światowej”

Rok 2016 był rokiem Henryka Sienkiewicza. Wpisała się w jego obchody prezentowana w wielu miejscach w kraju wystawa poświęcona temu wielkiemu pisarzowi. Na kilkunastu planszach zaprezentowano życiorys i dorobek literacki autora, a także pseudonimy powstańcze, jakie młodzież przyjmowała w oparciu o literaturę Sienkiewicza. Twórcami wystawy, poza Główną Biblioteką Lekarską było Muzeum Narodowe w Kielcach i Pałac Henryka Sienkiewicza w Oblęgorku.

Pisarz urodził się 5 maja 1846 roku w rodzinie Stefanii Cieciszowskiej i Józefa Sienkiewicza jako drugi syn; pierwszym był urodzony w 1844 roku Kazimierz. Później na świat przyszły jeszcze cztery córki: Aniela, Zofia, Helena i Maria. W rodzinie Sienkiewiczów żywe były tradycje narodowe i wojskowe. Najwcześniejsze lata życia autor Trylogii spędził w Grabowcach i w Woli Okrzejskiej. Względy finansowe zmusiły w 1855 roku rodzinę pisarza do sprzedaży majątku w Grabowcu a następnie w Węzyczynie. Ostatecznie osiedli w Warszawie. Henryk Sienkiewicz uczęszczał już wtedy do gimnazjum, po ukończeniu którego studiował w Szkole Głównej, na początku prawo i medycynę, później przeniósł się na wydział filologiczno-historyczny, którego jednak ostatecznie nie ukończył.

18 kwietnia 1869 roku w „Przeglądzie Tygodniowym” ukazał się pierwszy drukowany utwór Henryka Sienkiewicza – recenzja Wystąpienia gościnne p. Wincentego Rapackiego w roli Caussade’a w komedii „Nasi najserdeczniejsi”. Kolejne utwory to będące efektem studiów filologicznych w Szkole Głównej szkice historycznoliterackie o poetach przełomu szesnastego i siedemnastego wieku, które pojawiały się w „Tygodniku Ilustrowanym”. W tym czasie na dobre rozpoczął karierę dziennikarską. Pisał dla „Wieńca” i „Niwy”, którą kupił w 1874 roku wraz z przyjaciółmi. W 1876 roku wyjechał na dwa lata do Ameryki jako korespondent „Gazety Polskiej”. Była to pierwsza tak poważna wyprawa Sienkiewicza, a jej przebieg relacjonował w listach, publikowanych na łamach gazety.

Początek

18 kwietnia 1869 roku w „Przeglądzie Tygodniowym” ukazał się pierwszy drukowany utwór Henryka Sienkiewicza – recenzja Wystąpienia gościnne p. Wincentego Rapackiego w roli Caussade’a w komedii „Nasi najserdeczniejsi”.

Nie było to jednak pierwsze jego dzieło. Będąc jeszcze przed maturą, napisał, rzeźbiąc dołki, powieść *Olawa*. W liceu do przyjaciela zwracał się: *Przez zacięcie powieści, ale miałem się się obrać z tyłu głupie. Miałem tam się w niej miewać. Wzrostem złości, złości jak karawele telegi, czoły a ogłady, wyprętały na łosy i ciżbiny światła – pismo strzypa, ja mam mnie niezmienione przegłąd wstąpiennością i słowo daję, odaję mi się, że nie wiem jakie analityczne tworzę – dany ciut światła – Płazę zacięte wstąpienność, na drugi dzień z same wstąpię i pierwsze mój mój jest przynajmniej słowa, które nikt nie miał postawić w książce pierwszorzędnych talentów autorów – czytam więc i po przeczytaniu meza śmiechem parskam i sam sobie się dziwię, jak coś podobne głupiego mogło wejść z mojej głowy. Oświadczyć tego, napa, anieli śmieć wstąpienność się do planu. Zmógł takie są tam trudności, że człowiek mało nie zwariuje. Nie wiem, co mój bohaterowie i moje bohaterki mają do siebie mówić, jak mają brzmieć ręka, głowę, nogi i inne ograniczone czołki. Nie wiem, jak przetrwać od dialogu do dialogu, z opisu do rozumowania, słownictwa, jestem czasem jak ślepiec w mroku.*

Kilka lat później to byłaby wieloletnia podróż filologicznych w Szkole Głównej szkice historycznoliterackie o poetach przełomu szesnastego i siedemnastego wieku: Mikołaj Sepie – Szarytyłuk i Kaspera Miskowski. Oba pojawiły się w „Tygodniku Ilustrowanym”.

Przegląd Tygodniowy
Z TĘM WYSTĄPIENIEM
p. Wincentego Rapackiego
w roli Caussade’a
w komedii „Nasi najserdeczniejsi”

Olawa
Henryk Sienkiewicz

Wystąpienie Wincentego Rapackiego w roli Caussade’a w komedii „Nasi najserdeczniejsi”

Wieńiec
Henryk Sienkiewicz

W 1869 roku Henryk Sienkiewicz przygotował także do druku powieść *Nie marne*, drukowaną od 7 maja 1872 roku w „Wieńcu”. W tym samym czasie nadszedł „Przegląd Tygodniowy”, ukazał się *Humoreski* z *Wit Włodziem*, utworzając tym samym pierwszy numer *Przeglądu Tygodniowego*. W tym czasie na dobre rozpoczął karierę dziennikarską. Pisał dla „Wieńca” i „Niwy”, którą w 1874 roku wraz z przyjaciółmi Mikołajem Sepiem i Julianem Ochotnickim kupił.

Wystąpienie Wincentego Rapackiego w roli Caussade’a w komedii „Nasi najserdeczniejsi”

Wystąpienie Wincentego Rapackiego w roli Caussade’a w komedii „Nasi najserdeczniejsi”

18 sierpnia 1881 roku Sienkiewicz ożenił się z Marią z Szetkiewiczów, z którą miał syna Henryka Józefa i córkę Jadwigę. U osłabionej ciężarną kobietą odnowiła się zaleczona w dzieciństwie gruźlica. Maria zmarła 19 października 1885 roku. Już wówczas w „Słowie” i „Czasie” zaczął ukazywać się „Potop”. Najsłynniejsze dzieło obok „Pana Wołodyjowskiego”, „Ogniem i mieczem”, „Quo vadis” i „Krzyżaków”.

Forum Bibl. Med. 2017 R. 10 nr 1 (19)

375

W 1900 roku Henryk Sienkiewicz obchodził jubileusz podsumowujący 25 lat pracy literackiej. Ufundowano mu wówczas majątek ziemski w Oblęgorku, który stał się dla niego i całej rodziny letnią rezydencją, a później miejscem zamieszkania.

10 grudnia 1905 roku autor Trylogii jako pierwszy pisarz polski odebrał z rąk króla szwedzkiego Nagrodę Nobla w dziedzinie literatury. Henryk Sienkiewicz przy każdej nadarzającej się okazji, starał się zwracać uwagę zagranicznej opinii publicznej na sprawy Polski.

Przez całe życie, oprócz działalności literackiej, Sienkiewicza bardzo interesowały kwestie społeczne. Był współorganizatorem m.in. Kasy im. Mianowskiego i prezesem Warszawskiej Kasy Przewodności dla Literatów i Dziennikarzy. Także sanatorium przeciwgruźlicze na Bystrem w Zakopanem zawdzięcza swoje istnienie m.in. Sienkiewiczowi. Był jednym z inicjatorów budowy pomnika Adama Mickiewicza w Warszawie, czy też utworzenia stypendium im. Marii z Szetkiewiczów Sienkiewiczowej. W styczniu 1915 roku wraz z Ignacym Paderewskim i Antonim Osuchowskim założył Komitet Generalny Pomocy Ofiarom Wojny w Polsce. Henryk Sienkiewicz zmarł w Vevey 15 listopada 1916 roku. Jego śmierć wywołała ogólną żałobę wśród społeczeństwa polskiego. 21 października 1924 roku trumna Sienkiewicza opuściła Vevey i została złożona w podziemiach katedry św. Jana w Warszawie.

„Stefan Rowecki »Grot«”

27 września 2016 roku przed warszawskim Domem Polonii Stowarzyszenia „Wspólnota Polska” (Krakowskie Przedmieście 64) odbyło się uroczyste otwarcie wystawy pt. „Stefan Rowecki »Grot«”. Ekspozycja, z okazji 120. rocznicy urodzin Generała, powstała z inicjatywy Głównej Biblioteki Lekarskiej im. Stanisława Konopki we współpracy naukowej z Archiwum Akt Nowych, a jej zaprezentowanie uświetniło obchody 77. rocznicy powstania Polskiego Państwa Podziemnego i Szarych Szeregów. Krakowskie Przedmieście było ważnym, jednym z wielu miejsc, gdzie wystawa jest prezentowana.

Postać gen. dyw. Stefana Roweckiego jest istotna dla historii GBL – w jej dzisiejszej warszawskiej siedzibie przy ul. Chocimskiej 22 miał on bowiem swoje przedwojenne mieszkanie. Fakt ten upamiętnia stosowna, pamiątkowa tablica, wmurowana w ścianę kamienicy w stulecie urodzin Generała – w 1995 roku, oraz niewielka ekspozycja archiwalna w poczekalni sekretariatu dyrekcji Biblioteki.

Omawiana wystawa prezentuje życie Stefana Roweckiego od urodzenia (1895 r.) do chwili aresztowania (1943 r.), a powstała dzięki materiałom archiwalnym ze zbiorów Archiwum Akt Nowych w Warszawie, Centralnego Archiwum Wojskowego w Warszawie, Instytutu im. Gen. Stefana „Grot” Roweckiego w Lesznie, Narodowego Archiwum Cyfrowego, Muzeum im. Jerzego Dunin-Borkowskiego w Krośniewicach i Archiwum Rodziny Roweckich. Wyboru dokumentów i opracowania wystawy dokonał Mariusz Olczak, zaś jej projekt graficzny to dzieło Bartosza Jaksendera.

Wystawie towarzyszył okolicznościowy folder², zawierający treść wszystkich plansz oraz zwięzły biogram tytułowego bohatera:

„Generał Stefan Rowecki »Grot«. Przybrane nazwiska: »Józef Paweł Okołowski«, »Paweł Nowak«, »Jan Sokołowski«, »Józef Sokołowski«. Pseudonimy: »Jan«, »Rakoń«, »Tur«, »Grabica«, »Kalina«, »Grot«. Dyplomowany oficer służby stałej piechoty Wojska Polskiego. Awans na stopień podpułkownika (1924), pułkownika (1932), generała brygady (1940), generała dywizji (1944).

Stefan Paweł Rowecki urodził się dnia 25 grudnia 1895 r. w Piotrkowie Trybunalskim, jako syn Stefana Augusta i Zofii Chrzanowskiej. W rodzinie urzędniczej o rodowodzie szlacheckim, podtrzymywano tradycje powstańcze i niepodległościowe, co ukształtowało charakter młodego Stefana, który całe życie dumny był ze swoich żołnierskich przodków.

Gdy w 1906 r. zaczął uczęszczać do nowo założonego gimnazjum polskiego w rodzinnym mieście, od razu znalazł się w środowisku niepodległościowym. Wiosną 1911 r. był współorganizatorem, a następnie pierwszym drużynowym tajnego zastępu skautowego w Piotrkowie. Od jesieni 1912 r. uczył się w Szkole Mechaniczno-Technicznej Wawelberga i Rotwanda w Warszawie. Wstąpił wtedy do tajnego Wojskowego Oddziału Polskich Drużyn Strzeleckich, przyjmując pseudonim »Stefan Radecki«. Po ukończeniu najpierw kursu podoficerskiego w Rabce w 1913 r., a następnie oficerskie-

² Wystawa Stefan „Grot” Rowecki, koncepcja i opracowanie Mariusz Olczak, opracowanie graficzne Bartosz Jaksender, Archiwum Akt Nowych & Główna Biblioteka Lekarska im. Stanisława Konopki, b.d. i m. wyd. [Warszawa 2016], ss. nlb. [56].

go kursu instruktorskiego w Nowym Sączu, Rowecki w sierpniu 1914 r. zaciągnął się do Legionów Polskich Piłsudskiego. W czasie walk został trzykrotnie ranny. W listopadzie 1918 roku za brawurową akcję rozbrojenia kompanii niemieckiej w rejonie Ostrowi Mazowieckiej siłami dziesięciu ludzi otrzymał swój pierwszy Krzyż Walecznych, a trzy inne oraz Krzyż Wojenny Orderu Virtuti Militari V klasy za udział w walkach 5 Pułku Piechoty Legionów.

Po odzyskaniu niepodległości por. Stefan Rowecki skończył w Warszawie Kurs Wojenny Szkoły Sztabu Generalnego, otrzymując awans na stopień kapitana Sztabu Generalnego. Brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej 1920 roku jako szef Oddziału II Frontu Południowo-Wschodniego i Środkowego, następnie Grupy Uderzeniowej gen. Edwarda Śmigłego-Rydza. W lipcu tegoż roku awansował do stopnia majora. W ramach ówczesnej kadry oficerskiej Rowecki należał bezsprzecznie do elity intelektualnej.

Po klęsce wrześniowej pozostał w kraju, wziął udział w tworzeniu zakonspirowanego wojska i struktur cywilnych. Wystawiono mu dokumenty na nazwisko «Józefa Sokołowskiego» i zatrudniono fikcyjnie w straży fabrycznej Gazowni Miejskiej, a potem jako urzędnika w Wydziale Ewidencji Ludności. Od października 1939 roku Stefan Rowecki pełnił – pod pseudonimem «Stefana Grabicy» – funkcję szefa Sztabu i zastępcy Dowódcy Głównego Służby Zwycięstwu Polski. W 1940 r. został mianowany Komendantem Głównym ZWZ na cały kraj. Od 14 lutego 1942 roku, po zmianie nazwy Związku Walki Zbrojnej na Armię Krajową był jej Dowódcą, posługując się także zamiennie tytułem Komendanta Sił Zbrojnych w Kraju. Znany był głównie pod pseudonimem «Grot».

Uwięziony w obozie koncentracyjnym Sachsenhausen, odmówił kategorycznie współpracy z Niemcami. Zgładzony został prawdopodobnie w pierwszych dniach sierpnia 1944 roku, po wybuchu Powstania Warszawskiego.

Aresztowanie generała Roweckiego dnia 30 czerwca 1943 r. oznaczało dla Armii Krajowej niebywałą klęskę; nie było w Kraju ani na emigracji człowieka tej miary, który mógłby Go zastąpić³.

„Ogrody Kobiecości”

„Ogrody Kobiecości” to ekspozycja prezentująca kobiecość w różnych jej odsłonach: zdrowiu, urodzie i pielęgnacji, higienie, ubiorze czy seksualności. Dzięki bogatym zbiorom można przyrzeć się jak dawniej podchodzono do kwestii dbania o te sfery życia kobiety. Wystawa została otwarta dla zwiedzających w Dzień Kobiet, 8 marca 2017 roku w Dziale Starej Książki Medycznej GBL.

Zaprezentowano tam m.in. wybrane recepty na dolegliwości kobiece z renesansowych zielników, w tym najstarszego polskiego zielnika wydane drukiem w 1534

³ Ibidem, s. [56].

roku: *O ziołach y o mocy gich, o paleniu wódek z ziół, o oleykach przyprawianiu, o rzeczach zamorskich...* Stefana Falimirza. Herbaria, inaczej herbarze bądź zielniki wydawane drukiem w XVI-wiecznej Polsce stanowią nieocenione źródło wiedzy o ówczesnym ziołolecznictwie. Oprócz opisów roślin ilustrowanych drzeworytami, bardzo ciekawymi pod względem artystycznym, zawierają również receptury, pozwalające na przygotowanie środków leczniczych i kosmetycznych na bazie ziół rodzimych i „zamorskich”, egzotycznych przypraw, warzyw, owoców, kwiatów, a nawet zbóż. Możemy znaleźć w nich przepisy na olejki, wódki, maści, plastry, krople, a także kwiatowo-ziołowe pachnące mydła. Lista chorób, w tym dolegliwości kobiecych uwzględnionych w herbariach jest dość długa. Najczęściej proponowano leki ziołowe na uregulowanie cyklu miesięcznego, pozbycie się upławów i bólu części intymnych. Ponadto na kartach renesansowych zielników znajdowały się porady, jak pielęgnować urodę i tuszować ewentualne defekty kosmetyczne. W odnalezieniu środka zaradczego na poszczególne bolączki pomagały zamieszczone w zielnikach indeksy. Te bogato ilustrowane dzieła pełniły dla żyjących w XVI w. ludzi rolę dzisiejszych poradników i encyklopedii zdrowia. Felczerom służyły za podręczniki medycyny, bowiem opisywano w nich przeprowadzanie prostych zabiegów leczniczych (w tym stawianie baniek, upuszczanie krwi). Co więcej – wprowadzały podstawy diagnostyki różnych chorób (np. na podstawie wyglądu moczu). Pośród roślin zalecanych przez autorów herbarzy występują też takie, których właściwości lecznicze są wykorzystywane do dziś dzień. Należą do nich chociażby różne gatunki mięty, pokrzywa, rumianek, bez, goździki czy kmin i inne przyprawy korzenne (dziś w powszechnym użyciu, a w XVI w. dostępne dla nielicznych).

Publikacja Stefana Falimirza *O ziołach y o mocy gich, o paleniu wódek z ziół, o oleykach przyprawianiu, o rzeczach zamorskich...* (Kraków 1534) – to najstarszy polski zielnik drukowany, wydany przez krakowską oficynę Floriana Unglera. Treść i układ dzieła Falimirza stały się wzorcem dla kolejnych wydawców herbarzy – m.in. Marcina Siennika, autora opracowania *Herbarz, to jest ziół tutecznych, postronnych i zamorskich opisanie...*, wydanego w Krakowie w drukarni Mikołaja Szarffenberga w 1568.

Wzrok przyciągają także grafiki kobiet z przedwojennych czasopism oraz ekslibrisy z wizerunkami kobiet, ze zbiorów GBL. Wśród ekslibrisów, zaprezentowanych na wystawie, znalazł się m.in. pochodzący z 1909 roku znak własnościowy prof. Wiktora Grzywo-Dąbrowskiego, ojca medycyny sądowej, przedstawiający piękność trzymającą księgę w otoczeniu kwiatów.

Zwiedzający mogą zobaczyć również narzędzia lekarskie, poradniki dla kobiet, w tym na przykład *Lekarkę domową: złotą księgę kobiecą ku oświecaniu i pouczeniu dla zdrowych i chorych o najważniejszych kwestjach nauki zdrowia i lecznictwa* napisaną przez Janinę Springer, wydaną w roku 1928. Pozycja ta otrzymała nagrodę na Międzynarodowej Wystawie Higienicznej w Dreźnie i obejmuje wszystkie zagadnienia ówczesnej opieki i higieny domowej nad chorym.

Rejchan, St., „Jesień” w: *Kłosa*, 1887, t. XLV, nr 1171, ryc. 7737

Niewątpliwą gratką są reklamy leków i środków kosmetycznych z czasopism okresu międzywojennego. Pochodzą one z periodyków związanych z polskim przemysłem chemicznym i drogeryjnym, takich jak poznańskie *Wiadomości Drogistowskie* i *Drogerzysta* oraz warszawskiego *Drogisty*. Reklamy perfum i kosmetyków pojawiały się także w prasie dostępnej dla szerokiego kręgu odbiorców, m.in. na łamach *Kosmetyki Nowoczesnej*, jak głosi podtytuł: „czasopisma poświęconego kosmetyce, higienie i pięknu”.

Wystawie towarzyszyła ekspozycja obrazów (pejzaży i kwiatów) Krystyny Mojskiej, którą można było oglądać do połowy maja 2017 roku. Artystka, niegdyś pielęgniarka, przygodę z malarstwem rozpoczęła w 2000 roku. Miała kilkanaście wystaw indywidualnych i szereg zespołowych. Bierze aktywny udział w plenerach krajowych jak i zagranicznych. Jej prace znajdują się w prywatnych zbiorach w wielu krajach, np. w Holandii, Stanach Zjednoczonych, na Ukrainie, w Niemczech czy na Węgrzech. Prowadzi galerię autorską i jest członkiem krasnostawskiego stowarzyszenia Twórców Kultury „Paleta”.